

Entrevista a Nicolai Petrovic-Njegos, descendent de l'últim rei de Montenegro

Nicolau I d'Europa

Montenegro, la més petita de les sis repúbliques del que fins fa poc anomenàvem Iugoslàvia té un rei. Va nèixer a Bretanya, és arquitecte, viu a París, no creu en els nacionalismes i ha hagut de construir-se una teoria d'urgència per entendre la situació del seu país. I la seva pròpia.

El meu pare era el net de Nicolau I, destronat el 1918. Així doncs, vaig heretar el títol de la família Petrovic. Però al mateix temps, sóc fill d'una bretona. El meu pare va emigrar a França. Com que estava malalt va anar a fer repòs a Bretanya i va conèixer la meua mare en un tren... Però la seva història d'amor va quedar interrompuda per la guerra. Quan els alemanys van entrar a París, van detenir tots els iugoslaus que treballaven en ambaixades, empreses, bancs. Les forces de l'Eix, a través de la corona d'Itàlia (la filla del rei Nicolau estava casada amb Víctor Manuel) van pressionar el meu pare perquè repregués el poder en una Iugoslàvia ocupada per alemanys i italians. Va rebutjar-ho.

—Vostè va viure una situació ben especial. Descendent d'un monarca, nascut en un poble bretó...

—Al poble on vaig nèixer no hi havia molts resistents. Un dia els alemanys van fer-hi una ràtzia i el meu pare va ser empresonat en un camp de concentració, on va estar fins el final de la guerra. La meua mare, per la seva banda, era una resistent activa. En casar-se havia adoptat la nacionalitat iugoslava, pensant que Iugoslàvia romandria neutral. Un cop acabada la guerra va col·laborar amb la Creu Roja ocupant-se dels refugiats iugoslaus que fugien de Tito. El 1947, Tito va oferir al meu pare un càrrec en agraïment per la seva posició durant la guerra. Va treballar amb Tito durant un any però no va mai aconseguir adaptar-se al règim comunista i vam acabar tornant a França. Va ser aleshores que els meus pares es van divorciar. Tenia tres anys i vaig quedar-me amb la meua mare. Fins el 1989 vaig viure com un francès d'una família tradicionalment socialista i en aquest ambient vaig viure la guerra d'Algèria, el Maig de 1968... És clar que, com a teló de fons, hi havia una llegenda que per a mi no tenia massa sen-

tit. La d'un poble legendari, una petita tribu que durant cinc segles havia lluitat per la seva independència. Però al costat d'això hi havia la meua vida, l'arquitectura, tot el que havia de fer i m'impedia aturar-me per endinsar-me en tota aquesta història. Hauria pogut quedar així per sempre més si no hagués estat perquè el mes d'octubre de 1989, un comitè que reagrupava gent de totes les tendències, havia decidit repatriar les despulles del rei Nicolau (enterrat a San Remo juntament amb la reina i les seves dues filles). Necessitaven una autorització i es van posar en contacte amb mi. Jo ja havia estat a Montenegro una vegada, quan era estudiant, però m'havia limitat a passejar de platja en platja. La invitació d'aquest comitè em va conscienciar per primera vegada dels meus orígens. Vaig descobrir un país magnífic i vaig adonar-me de la importància del meu cognom, del qual, m'agradés o no, n'era l'últim representant. Uns quants dies després de la meua arribada vaig començar a conèixer membres de la meua família dels quals ni en coneixia l'existència: els Romanov, els Savoï... ¡La llegenda es feia realitat! Però no tenia ni idea de la situació del meu país i no tenia cap interès d'esdevenir protagonista d'aquella complicada situació. I això que tant a Montenegro com a París sempre hi havia algú que em preguntava: "¿Quan sereu rei?"

RECICLATGE D'URGÈNCIA

—I en dos anys s'ha convertit en un historiador frenètic...

—Hi ha molt poques publicacions en francès o en anglès que parlin de Montenegro i jo lleigeixo amb moltes dificultats el serbo-croat, per tant tot el que sé ho he après directament de la gent, conversant amb famílies el nom de les quals evoca períodes històrics per al meu país. Una història que va estar ocultada du-

rant el regne iugoslau —aleshores no hi havia cap voluntat de que fos coneguda— igual que més tard, durant l'època de Tito. Montenegro és una societat patriarcal. Totes les famílies coneixen perfectament les seves arrels al llarg dels cinc darrers segles i veneren aquesta memòria com un bé d'un valor inestimable. A mesura que anava coneixent gent, m'adonava que la identitat és el gran problema d'aquests pobles com el meu. Pràcticament des de l'Imperi romà, la seva és una història d'ocupació i la gent només funciona en relació amb això. Per a mi, que tenia una visió diguem-ne marxista de la història, això ha estat un xoc.

—¿Quins són per a vostè els elements determinants en la gènesi de la situació actual de Iugoslàvia?

—Tots aquests pobles han estat ocupats, però ser ocupat pels austríacs no és el mateix que ser ocupat pels turcs. La burocràcia austríaca ha organitzat una societat. L'Imperi otomà, en canvi, era en alguns aspectes menys totalitari. El que volia era tenir guerrers i fer diners. Però la gent tenia dret a mantenir les seves religions... Per això els pobles que han patit l'ocupació turca han conservat molt més la seva autenticitat que no els que han estat ocupats per l'imperi austro-hongarès. Després de quatre o cinc generacions, et trobes amb individus que tenen un sistema de valors completament diferents.

El problema és que sensibilitats molt diverses s'han vist reduïdes al silenci a causa del joc de poders de les forces internacionals. Sobretot després de la guerra dels Balcans i també després de la Primera Guerra Mundial, quan els països que aleshores manaven van intentar, amb més o menys encert, canalitzar aquestes diferències. O sigui que aquestes diverses sensibilitats han estat ofegades per un regne que no ha permès ni als eslovens ni als croats viure les seves especificitats.

NICOLAI I ELS NACIONALISMES

—En aquest sentit, ¿creu que el període entre les dues guerres mundials va ser determinant?

—El que és essencial, el fonament de tot el que passa avui a l'Europa de l'Est, i sobretot a Iugoslàvia, és que ens trobem amb uns pobles eslaus, sense identitat, o amb una identitat basada en la defensa de la llengua i de la religió. La història d'Eslovènia no és altra cosa que una gran batalla en defensa de la seva llengua i de la seva religió. Sota l'imperi austro-hongarès els eslovens no van controlar mai ni la més petita institució. La primera escola en llengua eslovena va ser fundada el 1926... I d'aquí sorgeix un immens complex d'inferioritat, que és la base de tot nacionalisme. Iugoslàvia, doncs, va ser creada en el període d'entreguerres, amb la idea d'un estat centralitzat que tard o d'hora esdevindria un estat serbi. Però no podem acusar Sèrbia d'això. El 1918 el nacionalisme floria pertot arreu a Europa, i no es coneixia una altra forma de crear un estat sinó era centralitzant-lo. Però de seguida van aparèixer tensions amb Croàcia, que era l'altre gran poble de Iugoslàvia. Cap els anys vint, sorgeix la idea d'una federació que permetria un millor reconeixement de tots els pobles integrants. El 1928, amb l'assassinat del líder croat Radic al Parlament —abatut per un diputat montenegrí manipulats pels serbis— es crea la primera fractura entre croats i serbis. El 1934, el rei Alexandre, serbi, és assassinat a Marsella, en un atemptat dut a terme conjuntament pels ústaixas i Mussolini. Ens trobem ja en ple desastre polític iugoslau. Així i tot, el 1939 serbis i croats inicien una sèrie de negociacions per crear una confederació. Potser si no hagués existit la Segona Guerra Mundial, Iugoslàvia hauria esdevingut un estat confederal. El centralisme serbi, de fet, va durar vint anys. Durant la guerra va haver-hi les matances dels ústaixas, els nazis croats, i els *txetniks* serbis. Però les accions d'aquests darrers, grups aïllats de bandits, no tenen el mateix significat que la política reflexionada d'un règim, com era el cas de Croàcia, disposat a exterminar els serbis. S'ha exagerat el nombre de víctimes, però de totes maneres es tracta d'un genocidi. Simplificant, durant la guerra hi ha tres moviments: el nacionalisme serbi, el nacionalisme croat i els comunistes. Aquests darrers van aconseguir imposar-se passant per sobre d'una situació terrible de confrontació i obrint la via a tots els pobles iugoslaus. El més terrible de tot és que

hem tornat a la situació de 1941, però ara aquesta tercera força no existeix. No m'allargaré sobre el règim comunista de Tito: era com tots els altres règims comunistes. Els comunistes no eren nacionalistes. Tito era croat, això és un fet, però no va atacar mai els serbis, o els va atacar en la mateixa mesura que va atacar els croats. No tenia cap sentiment nacional. I això ho han pagat tots els pobles. El problema és que tots tenen la impressió d'haver-ho pagat més que els altres.

EUROPA, EUROPA, EUROPA

—¿Quan va tenir consciència que la guerra estava a punt d'esclatar?

—La constitució, els poders de les repúbliques no significaven res mentre Tito era viu. Quan va morir, les repúbliques es van trobar amb el poder real que els atorgava la constitució. Un poder que durant el mandat de Tito era paper mullat. Paral·lelament, alguns líders comunistes, sobretot Milosevic a Sèrbia, volien que tot continués funcionant d'una manera centralitzada. I aquí intervé el factor humà, l'arribada al poder de Milosevic, que és un

home intolerant amb unes ambicions demencials, ha posat la màquina en marxa. Un extremista en desvetlla un altre... Els primers enfrontaments a Croàcia eren anecdòtics. Però era un senyal d'alarma. La meua opinió és que els governs europeus no han pres consciència de la gravetat de la situació. La crisi iugoslava és el primer gran problema que ha d'afrontar Europa des de la caiguda de l'Est. I és clar que la Comunitat no estava preparada per plantar cara a aquest tipus de situacions. Que no té veritables perspectives polítiques coherents. Si algú em preguntés què cal fer-hi, li contestaria: un partit polític europeu, de la mateixa manera que hi ha un partit ecologista. Si hi hagués un moviment que representés aquest quatre o cinc per cent de ciutadans que diuen: m'estimo el meu país, però vull ser ciutadà europeu... Perquè Europa és la pau, una dinàmica de pau, i el nacionalisme és forçosament una dinàmica de guerra, potser evitariem els drames que, després de Iugoslàvia, poden afectar altres països: Ucraïna, Hongria, etcètera.

© L'Autre Journal

Traducció: Xavier Recio

TEATRE PRINCIPAL

DEL 13 AL 22 DE DESEMBRE

1 9 9 1

SARSUELA

*La del
manejo
de
Rosas*

DE PABLO SOROZÁBAL

Direcció escènica: **EMILIO SAGI**
COR DE VALÈNCIA
ORQUESTRA SIMFÒNICA DE VALÈNCIA
 Direcció musical: **MANUEL GALDUF**
 Producció del **TEATRO LIRICO NACIONAL LA ZARZUELA**

